

ARACI KURUMLAR 2022/06

Ceylan Anıl – Barış Yalın Uzunlu

Bu çalışmamızda Birliğimizin aracı kurumların yanı sıra ana faaliyet alanı sermaye piyasası işlemleri olan yatırım bankalarından derlediği 2022 yılı ilk yarısına ait faaliyet verileri ile finansal veriler önceki dönemlerle karşılaştırılarak analiz etmiştir.

2022 yılının ikinci çeyreğinde bir aracı kurumun faaliyete geçmesiyle beraber Haziran sonunda 62 aracı kurum ve 1 yatırım bankasından derlenen verilerin detayları Birliğimizin internet sitesinde kamuoyuna duyurulmaktadır.

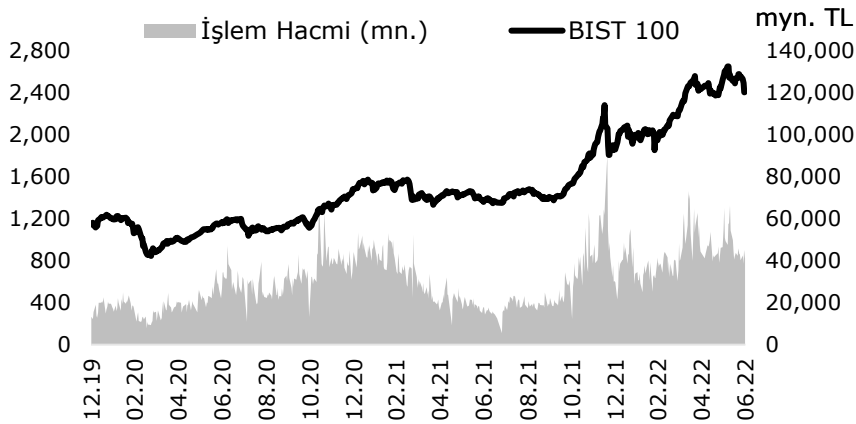
FİNANSAL PİYASALARDAKİ GELİŞMELER

Rusya-Ukrayna savaşının nispeten şiddeti hafiflese de hala sürmesi ve küresel piyasalarda gidişat negatif olsa da ülkemiz sermaye piyasaları bu dış dinamiklerden nispeten az etkilenmeye devam etmektedir. MSCI Dünya endeksi 2022 yılı ilk yarısında 2021 sonuna göre %20 gerilemiştir. Buna mukabil, özellikle enflasyondaki ciddi yükseliş devam etse de gerek borsa performansı gerekse halka arzlar bakımından 2022 yılı ilk yarısında 2021 yıl sonunda yakalanan trend sürmüştür.

Bireysel yatırımcıların pay piyasasına ilgisi sürerken, halka arzlarla 24 yeni şirket piyasaya katılmıştır.

2021 yılının son çeyreğinde hızlı bir çıkış sergileyen BIST-100 endeksindeki artış trendi ivme kaybı yaşasa da 2022 yılı ilk yarısında da sürmüştür. 2022 yılı ilk yarısında BIST 100 endeksi 2021 yıl sonuna göre %29 artarak 2.400 seviyesini geçmiştir.

Grafik 1: Pay Piyasası İşlem Hacmi ve BIST-100

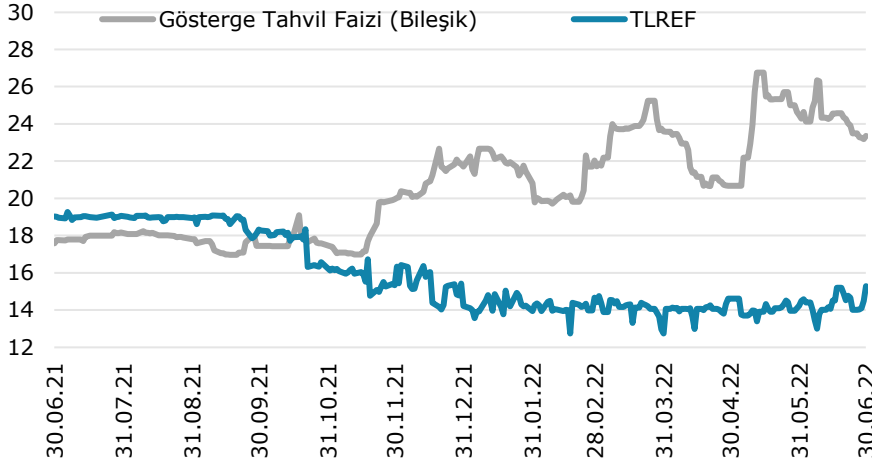

Kaynak: Borsa İstanbul

Gecelik faiz göstergesi TLREF de 2022 yılı ilk yarısında 2021 yıl sonuna göre değişim-
yerek %14 civarında kalmıştır.

2021 yılını %22 seviyesinden kapatan gös-
terge tahvil faizi ise Nisan ayındaki sert dü-
şüşün ardından %27 seviyesini aşmış ve
2022 yılı ikinci çeyreğini %23seviyesinden
kapatmıştır.

Grafik 2: Faiz Oranları

Kaynak: Rasyonet

ARACILIK FAALİYETLERİ

Borsa pay piyasasında kurumların toplam iş-
lem hacmi (çift taraflı) 2022 yılının ilk yarı-
sında 2021 yılının aynı dönemine göre %40
artarak 10,9 trilyon TL'ye yükselmiştir.

Vadeli işlemlerde de önemli bir artış gözlen-
miş, 2022'nin ilk yarısında vadeli işlem hacmi
2021 yılının aynı dönemine göre %80 artarak
6,7 trilyon TL'ye ulaşmıştır.

Benzer şekilde yıllık bazda opsiyon işlemleri
%65 artarak 25 milyar TL olarak gerçekleş-
miştir.

Kaldıraçlı işlemler ise 2022 ilk yarısında oran-
sal olarak yıllık bazda en fazla artış gösteren
finansal ürün olmuştur. 2022 ilk yarısında

toplam kaldıraçlı işlem hacmi 2021 ilk yarı-
sına göre %115 artarak 11,4 trilyon TL olarak
gerçekleşmiştir.

Diğer yandan tahvil-bono işlemleri 2021 ilk
yarısına göre %73 artarken, repo işlemleri
aynı dönemde %7 azalmıştır.

Tablo 1'de yatırım kuruluşlarının (çift taraflı)
işlem hacmi gösterilmektedir. Sabit getirili
menkul kıymet kesin alım-satım ve
repo/ters-repo işlemlerine Borsa İstanbul'da
gerçekleşen işlemler ile borsa dışında gerçek-
leşip Borsa'ya tescil edilen işlemler dâhil edil-
miştir. Merkez Bankası ve Takasbank'a ait iş-
lemlere ise tabloda yer verilmemiştir.

Tablo 1: Yatırım Kuruluşlarının Toplam İşlem Hacmi (milyon TL)				
	2021/06	2021	2022/06	Yıllık Değ. (%)
Pay Senedi	7,811,181	14,946,643	10,940,382	40.1%
Aracı Kurum	6,988,587	13,338,010	9,853,159	41.0%
Banka	822,594	1,608,633	1,087,222	32.2%
SGMK	678,101	1,307,776	1,174,534	73.2%
Aracı Kurum	127,145	247,364	208,237	63.8%
Banka	550,957	1,060,412	966,297	75.4%
Repo	13,916,386	29,411,871	13,011,616	-6.5%
Aracı Kurum	3,301,051	6,843,620	1,424,154	-56.9%
Banka	10,615,335	22,568,251	11,587,462	9.2%
Vadeli İşlemler	3,703,517	8,872,143	6,650,533	79.6%
Aracı Kurum	3,546,573	8,482,584	6,272,499	76.9%
Banka	156,945	389,558	378,034	140.9%
Opsiyon	14,945	43,945	24,656	65.0%
Aracı Kurum	13,735	40,786	24,557	78.8%
Banka	1,210	3,159	99	-91.8%
Varant	49,274	79,881	41,146	-16.5%
Kaldıraçlı İşl.	5,289,145	12,637,436	11,393,573	115.4%
Müşteri	3,001,517	7,224,033	6,695,575	123.1%
Likidite Sağlayıcı	2,287,628	5,413,403	4,697,998	105.4%

Kaynak: Borsa İstanbul, TSPB

* Sadece aracı kurumlar tarafından yapılmaktadır.

PAY SENETLERİ

2022 yılı ilk yarısında 52 aracı kurum ve 1 yatırım bankası pay senedi piyasasında işlem yapmıştır. İşlem hacmi 2021 yılı ilk yarısına oranla %40 artarak 10,9 trilyon TL'ye yükselmiştir. Pay senedi işlemlerinde yoğunlaşma devam etmekte olup, bir yatırım bankasıyla beraber ilk 3 kurumun hacmi, 2022 yılı ilk yarısında toplam piyasa hacminin %35'ini oluşturmuştur.

Yabancı yatırımcıların işlem hacmindeki payı 2021 ilk yarısına göre 3 puan artarak %29'a yükselmiştir. İşlem hacmini %223 arttıran yurtdışı kurumsal yatırımcılar 2021 yılı ilk yarısına göre en fazla oransal artışı sağlayan kalem olmuştur. Yurtdışı kurum ve yurtdışı kurumsal yatırımcı toplamı 2021 sonuna göre toplam içindeki payını 2 puan arttırarak %28'e çıkarırken, yabancı yatırımcıların saklama içindeki payı 2021 sonuna göre 7 puan azalarak %34'e gerilemiştir.

2022 ilk yarısında Borsa İstanbul'da pay senedi işlem hacminin %71'i yurtiçi yatırımcılar tarafından yapılmıştır. MKK verilerine göre bu yatırımcılar 2022 Haziran sonu itibarıyla halka açık pay senetlerinin %67'sine sahiptir.

2021 yılını 2,3 milyon kişiyle kapatan yerli bireysel yatırımcı sayısı, 2022 yılının ilk yarısında 2,5 milyon kişiye yaklaşmıştır. Bu yatırımcıların işlem hacmi ise 2021 yılı ilk yarısına göre %32 artarak 6,7 trilyon TL'ye çıkmıştır. Yurtiçi bireylerin toplamdaki payı ise 2021 yılının ilk yarısına göre 4 puanlık düşüşle %61 olmuştur. Diğer taraftan yurtiçi kurumsal yatırımcıların pay işlemleri sınırlı kalmaya devam etse de geçtiğimiz yıla göre %81 artarak 337 milyar TL'ye yükselmiştir.

Tablo 5'te pay senedi hacimlerinin departmanlara göre dağılımı ele alınmaktadır. En yüksek paya sahip olan internet işlemlerinin payı %51 olmuştur.

İnterneti, %26'lık payı ile doğrudan piyasa erişimi işlemleri takip etmektedir. Kurumların işlemlerinde doğrudan piyasa erişimi kanalının payı 2021 sonuna göre 2 puan artarak %26'ya çıkmıştır. Doğrudan piyasa erişiminin (direct market access/DMA) genellikle yüksek frekanslı ve/veya algoritmik işlem yapan

yurtdışı kurumlar tarafından tercih edildiği görülmektedir. Toplam 12 kurum DMA üzerinden pay senedi işlemi yaparken, kurum bazında hayli yoğunlaşma olduğu, DMA üzerinden yapılan pay senedi işlemlerinin %85'inin 2 kurum tarafından yapıldığı görülmektedir.

Tablo 2: Kurumlarda İşlemlerin Yatırımcı Dağılımı (2022/06)							
Yatırımcı	Pay Senedi	SGMK	Repo	Vadeli İşl.	Opsiyon	Varant	Kaldıraçlı
Yurtiçi Bireyler	61.1%	10.7%	24.8%	42.9%	34.1%	47.9%	57.0%
Yurtiçi Kurumlar	7.3%	33.4%	13.3%	14.0%	46.7%	51.6%	42.8%
Yurtiçi Kurumsal	3.1%	54.8%	61.2%	8.1%	6.1%	0.2%	0.1%
Yurtiçi Yatırımcı	71.5%	98.9%	99.3%	64.9%	86.9%	99.7%	99.9%
Yurtdışı Bireyler	0.1%	0.1%	-	0.2%	-	-	-
Yurtdışı Kurumlar	27.7%	0.9%	0.1%	34.3%	9.3%	0.3%	0.1%
Yurtdışı Kurumsal	0.8%	0.1%	0.5%	0.6%	3.8%	-	-
Yurtdışı Yatırımcı	28.5%	1.1%	0.7%	35.1%	13.1%	0.3%	0.1%
Toplam	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPB

Teknolojik gelişmelerdeki ivmelenme ile artan internet ve DMA işlemlerinin toplam hacim içerisindeki payı 2022 ilk yarısında %74 olarak gerçekleşmiştir. Yurtiçi satış ve

pazarlama ile merkez dışı birimlerin toplam payı ise 2021 ilk yarısına göre 5 puan artarak %21'e yükselmiştir.

SABİT GETİRİLİ MENKUL KIYMETLER

Sabit getirili menkul kıymetler (SGMK) piyasasında hem aracı kurumlar hem de bankalar faaliyet göstermektedir.

Yatırım kuruluşlarının kesin alım-satım işlem hacimleri (tescil dâhil), 2022 yılı ilk yarısında 2021 yılı ilk yarısına göre %73 artarak 1,2 trilyon TL olarak gerçekleşmiştir.

Repo/ters-repo işlemleri ise (tescil dâhil) 2022 yılı ilk yarısında 13 trilyon TL olmuş, hacim 2021 yılı ilk yarısına göre %7 azalmıştır.

2022 yılı ilk yarısında 35 aracı kurum ve 45 banka tahvil/bono kesin alım satım piyasasında işlem yapmıştır. Bu işlemlerde aracı kurumların payı %18 olurken, bankalar %82'lik

payı ellerinde tutmaktadır. Repo piyasasında ise 33 aracı kurum ile 42 banka işlem yapmıştır. Repo işlemlerinde aracı kurumların payı benzer şekilde %11 olmuştur. Aracı kurumlar tarafından gerçekleştirilen repo işlem hacminin neredeyse beşte biri (%19) banka iştiraki olan tek bir aracı kurum tarafından gerçekleştirilmiştir.

Verileri derlenen yatırım bankası, sabit getirili menkul kıymetler piyasasında da işlem yapmakta olup; aşağıda sunulan departman ve yatırımcı dağılımı analizlerine dâhil edilmiştir.

Birliğimizce verileri derlenen kurumların SGMK işlemlerinin hemen hemen tamamı

yerli yatırımcılar tarafından yapılmıştır (Tablo 2).

Tahvil/bono işlem hacminin %55'ini yurtiçi kurumsal yatırımcılar oluştururken, %33'ünü yurtiçi kurumlar gerçekleştirmiştir. 2021 yılının ilk yarısında incelenen kurum SGMK işlemlerinin %26'sını kendi portföylerine yaparken bu oran 2022 ilk yarısında %7'ye kadar gerilemiş, onun yerini toplam içindeki payını 25 puan arttırarak %31'e çıkaran şubeler üzerinden yapılan işlemler almıştır. (Tablo 5).

Repo/ters-repo piyasasında da aracı kurumlar ile yatırım bankasının müşterilerinin

neredeyse tamamı yurtiçi yatırımcılardan oluşmaktadır. Kurumsal yatırımcıların bu işlemlerdeki payı 2022 ilk yarısında geçen yılın aynı dönemine göre üçte iki oranında gerilerken, payları %61'e inmiştir. Diğer taraftan son dönemde yurtiçi bireysel yatırımcıların repo hacmi fazla değişmezken toplamdaki payları %25'e çıkmıştır.

Hem SGMK hem de repo işlemlerinde yurtdışı satış ve pazarlama departmanının payı ağırlıkla bir aracı kurumun yurtiçi kurumsal yatırımcıların işlemlerini bu departman aracılığıyla yapıyor olmasından kaynaklanmaktadır.

VADELİ İŞLEMLER

2022 ilk yarısında 51 aracı kurum ve 11 banka tarafından vadeli işlem yapılmıştır. Yatırım kuruluşlarınca yapılan toplam vadeli işlem hacmi, Tablo 1'de görüleceği üzere 2022'nin ilk yarısında 2021 yılının ilk yarısına göre %80 artarak 6,7 trilyon TL'ye ulaşmıştır.

Tablo 3'te görüleceği üzere, BIST pay ve endekslerini dayanak alan vadeli işlemler geçen yıllarda olduğu gibi en yüksek grup olmaya devam etmiştir.

Paya dayalı vadeli işlemler %85 artarken, dövizli dayanak alan vadeli işlemleri yıllık bazda %111 artmıştır. Böylece, bu dönemde dövizli dayalı vadeli işlemlerin toplam içerisindeki payı 2021 toplamına göre ufak bir artışla %22'ye çıkarken, paya dayalı vadeli işlemlerin toplam içindeki payı 2 puan azalarak %35'e inmiştir.

Aracı kurumlar ve değerlendirmeye alınan yatırım bankası toplam işlemlerin %94'ünü gerçekleştirmekte olup, diğer 11 bankanın işlemleri çok sınırlıdır. Yaratılan hacmin %23'lük bir kısmı tek bir kurumdaki gelirirken, ilk 2 kurum toplam hacmin üçte birini oluşturmaktadır.

Pay senedi işlemlerin %63'ünü oluşturan yurtiçi bireysel yatırımcılar, vadeli işlemlerde de en yüksek paya sahip olup, toplam vadeli işlem hacminin %43'ünü oluşturmaktadır (bkz. Tablo 2).

Daha çok yurtdışı kurumları yansıtan yabancı yatırımcıların payı ise 2021 sonuna göre değişmeyerek %35'te kalmıştır. Departman bazında bakıldığında ise yurtdışı departmanındaki işlem hacmi payı %6 ile sınırlı kalmıştır. Yabancı yatırımcıların işlem hacminin bir kısmı, DMA ve internet kanalları aracılığıyla gerçekleşirken, bazı aracı kurumlar da bu işlemleri yurtdışı satış departmanları olmaması nedeniyle yurtiçi satış departmanı altında yürütmektedir. Toplam 7 kurumun kullandığı DMA kanalının işlem hacmindeki payı 2021 yılına göre %30 olmuştur. DMA ve internet kanalları ile yapılan vadeli işlemler toplam hacmin üçte ikisini oluşturmaktadır.

**Tablo 3: Ürün Bazında
Vadeli İşlem Hacmi Dağılımı**

Ürün	2021/06	2021	2022/06
Endeks	39.1%	37.5%	35.6%
Döviz	17.0%	20.0%	21.7%
Pay	35.6%	36.7%	35.1%
Diğer	8.3%	5.9%	7.6%
Toplam	100%	100%	100%

Kaynak: Borsa İstanbul

İncelenen kurumların vadeli işlemlerinde departman dağılımında en yüksek pay %36 ile

OPSİYONLAR

2022 yılı ilk yarısında 33 aracı kurum ve 2 banka tarafından gerçekleştirilen opsiyon işlem hacmi önceki yılın aynı dönemine göre %65 artarak 25 milyar TL olmuştur. Pay ve endeks opsiyonlarının hacmi artarken, döviz dayanak alan opsiyonların hacmi azalmıştır.

2021 yılında toplamdan aldığı %40'lık pay ile ilk sıraya oturan pay opsiyonları ise, 2022 yılı ilk yarısında bu payını %53'e yükselterek yerini perçinlemiştir. Döviz opsiyonlarının toplamdaki payı ise azalmaya devam ederek 2022 ilk yarısında %16 olmuştur.

2022'nin ilk yarısı itibarıyla verisi derlenen kurumların opsiyon işlem hacmi 25 milyar TL civarı olurken, ilk 2 aracı kurum tarafından gerçekleştirilen işlemler incelenen kurumların toplam opsiyon hacminin neredeyse yarısını (%45) oluşturmuştur.

VARANTLAR

Ağırlıklı olarak bireysel yatırımcıların işlem yaptığı varant piyasasında 2022 yılı ilk yarısında 41 kurum aracılık yapmıştır. Yıllık işlem hacmi %17 azalarak 41 milyar TL'ye gerilemiştir.

Bu işlemlerin yarısından fazlasının (%54) aynı zamanda varant ihraççısı da olan 2 kuruma ait olduğu, dolayısıyla piyasada yoğunlaşmanın yüksek olduğu görülmektedir.

internet kanalıdır. Bu pay 2021 toplamına göre 1 puan puan azalsa da internet hala vadeli işlemler için en popüler kanal olmayı sürdürmektedir.

Bu dönemde yurtiçi satış ve pazarlama kanalıyla yapılan vadeli işlemlerin hacmi iki buçuk katına çıkmış, yurtiçi satış ve pazarlama kaleminin toplam içerisindeki payı ise 4 puan artarak %12'ye yükselmiştir.

Tablo 4: Ürün Bazında Opsiyon İşlem Hacmi Oranı Dağılımı

Ürün	2021/06	2021	2022/06
Endeks	28.4%	31.0%	30.8%
Döviz	27.6%	29.2%	16.1%
Pay	44.0%	39.8%	53.1%
Toplam	100%	100%	100%

Kaynak: Borsa İstanbul

Aracı kurumların opsiyon işlemlerinin yurtiçi kurumlar kaleminde yoğunlaştığı, en büyük 2 kurum tarafından gerçekleştirilen hacmin de hacmin neredeyse yarısını oluşturduğu görülmektedir. Bu işlemler kurum portföyü işlemlerini yansıtmaktadır.

Departman dağılımına daha ayrıntılı bakıldığında, en çok işlem kurum portföyüne yapılırken, bunu şubeler takip etmektedir (bkz. Tablo 5). Opsiyon işlemlerinde diğer ürünlerde en önemli paya sahip olan internetin payı %8 olurken, DMA kanalının payı ise %11'e yükselmiştir.

İhraççı olmayan 2 kurumun hacmi de hesaba katıldığında, ilk 4 kurum toplam varant hacminin %69'unu oluşturmaktadır.

Tablo 5'te görüldüğü üzere internet işlemleri %43'lük pay ile başı çekerken, onu ihraççı kurumların işlemleri dolayısıyla kurum portföyüne yapılan işlemler (%37) takip etmektedir.

Tablo 5: Kurumlarda İşlemlerin Departman Dağılımı (2022/06)

Yatırımcı	Pay Senedi	SGMK	Repo	Vadeli İşl.	Opsiyon	Varant	Kaldıraçlı
Yurtiçi Satış ve Pazarlama	6.2%	37.7%	39.3%	11.5%	15.1%	5.0%	17.3%
Şube, Acente, İrtibat Bürosu	12.0%	36.9%	25.1%	12.5%	27.1%	15.4%	8.1%
Şube	9.6%	30.5%	11.4%	10.7%	26.7%	0.7%	7.9%
Acente	1.0%	6.0%	13.4%	1.0%	-	6.6%	0.2%
İrtibat Bürosu	1.4%	0.5%	0.3%	0.8%	0.3%	8.0%	-
İnternet	50.9%	1.5%	-	35.7%	7.8%	42.8%	33.2%
Doğrudan Piyasa Erişimi (DMA)	26.1%	-	-	29.6%	10.6%	-	-
Çağrı Merkezi	-	-	5.0%	-	-	-	-
Portföy Yönetimi	0.2%	-	0.3%	0.3%	-	-	-
Kurum Portföyü	1.6%	7.0%	10.2%	4.6%	36.9%	36.6%	41.2%
Yurtdışı Satış ve Pazarlama	2.9%	16.8%	20.0%	5.9%	2.5%	0.3%	0.1%
Toplam	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Kaynak: TSPB

KALDIRAÇLI İŞLEMLER

Kaldıraçlı işlemler yalnızca aracı kurumlar tarafından yapılmakta olup, bu işlemlerin hacmi 2022 yılı ilk yarısında 2021 ilk yarısına göre %115 artışla 11,4 trilyon TL olmuştur. Bu hacmin 6,7 trilyon TL'lik kısmı aracı kurumların müşterileri ile gerçekleştirdiği kaldıraçlı işlemlerden, kalan kısmı kurumların kendilerini koruma amaçlı olarak likidite sağlayıcılar ile gerçekleştirdikleri işlemlerden oluşmaktadır.

Kaldıraçlı işlemlerde yoğunlaşma görülmektedir. 2022 ilk yarısında 33 aracı kurumun

gerçekleştirdiği bu işlemlerin %53'ü ilk 4 aracı kurum tarafından yapılmıştır.

Bu dönemde kurum portföyü dışında gerçekleştirilen kaldıraçlı işlemlerin %33'ü internet üzerinden yapılmış iken, ardından gelen yurtiçi satış departmanının payı %17'dir. Tablo 5'te kurum portföyü altında izlenen tutar esas olarak likidite sağlayıcılar ile yapılan işlemleri göstermektedir.

KURUMSAL FİNANSMAN

Bu bölümde incelenen kurumlar tarafından gerçekleştirilen kurumsal finansman projelerine yer verilecektir. 2022 yılı ilk yarısında 37

aracı kurum kurumsal finansman faaliyetinde bulunmuştur.

PAY SENEDİ HALKA ARZLARI VE TAHVİL İHRAÇLARI

Pandemi döneminde artan likidite ve düşük faiz gibi etmenler, ardından iktisadi toparlanma sinyalleri ile Türkiye de dahil olmak üzere tüm dünyada halka arz piyasasını canlandırmıştı. Fakat 2022 yılından itibaren ibre tersine dönmüştür.

Ernst&Young Global IPO Trends raporuna göre 2022 yılı ilk yarısında dünyada halka arzlar yavaşlamış, dünyada halka arz olan şirket sayısı yıllık bazda %54 azalarak 305'e düşerken, halka arzların toplam büyüklüğü de %65 azalarak 40,6 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye’de ise 2021 yılındaki yüksek halka arz performansının 2022 yılı ilk yarısında da devam ettiği görülmektedir. Bu dönemde 24 şirket borsaya kote olurken, elde edilen toplam hasılat 11 milyar TL’ye yaklaşmıştır. Arz olan şirketlerin 13’ü Yıldız Pazarda, 11’i ise Ana Pazarda kote olmuştur. 2022 yılı ilk yarısında gerçekleşen 24 halka arza katılan yatırımcı sayısı ise 3 milyona yaklaşmıştır. Ancak bu rakamın, birden çok halka arza katılan yatırımcıları birden fazla kez içerdiği göz önüne alınmalıdır.

Bu dönemde Garanti Yatırım 3 halka arz gerçekleştirerek liderliği elinde tutmaktadır.

Halka arzlarda eş liderlik olabildiği için kurumsal finansman faaliyetlerine ilişkin Tablo 7’de tamamlanan halka arz sayısı 25 olarak gösterilmektedir.

2022 yılı ilk yarısında özel sektörün tahvil ihracı hasılatı 2021 yılı ilk yarısına göre %16 artarak 145 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. 851 adet tahvil ihracının 161’inin aracı kurumlar aracılığıyla gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu ihraçların bir kısmına yatırım bankaları da aracılık ettiği için, Tablo 6’da sunulan rakamlar ile farklılık göstermektedir.

Tablo 6: Pay Senedi Halka Arzları ve Tahvil İhraçları			
Pay Senedi Halka Arzları	2021/06	2021	2022/06
Sayı	23	53	24
Tutar (mn. TL)	11,407	21,561	10,701
Borsa Yatırım Fonu			
Sayı	0	2	0
Tutar (mn.TL)	0	25	0
Tahvil İhraçları			
Sayı	648	1,294	851
Tutar (mn. TL)	125,454	258,444	144,966

Kaynak: Borsa İstanbul

*Tahsisli satışlar hariçtir.

TAMAMLANAN KURUMSAL FİNANSMAN PROJELERİ

Tablo 7: Kurumsal Finansman Faaliyetleri (Tamamlanan Proje)			
	2021/06	2021	2022/06
Birincil Halka Arz	29	59	25
İkincil Halka Arz	0	0	0
Tahvil-Bono İhracı	566	1,085	717
Şirket Satın Alma/Birleşme-Alış	2	5	0
Şirket Satın Alma/Birleşme-Satış	5	11	8
Finansal Ortaklık	0	0	0
Diğer Finansmana Aracılık	1	1	2
Sermaye Artırımı	16	35	14
Temettü Dağıtımı	27	36	32
Özelleştirme - Alış Tarafı	0	0	0
Özelleştirme - Satış Tarafı	0	0	0
Diğer Danışmanlık	54	72	27
Toplam	700	1,304	825

Kaynak: TSPB

Birliğimizce derlenen verilere göre; 2022 yılı ilk yarısında aracı kurumlar 869 adet yeni kurumsal finansmanı projesi almış, 717'si tahvil-bono ihracı olmak üzere, toplam 825 adet proje tamamlamıştır.

2022 yılı ilk yarısında toplam 45 yeni halk arz projesi alınmış, bunların 25'i tamamlanmıştır. İleriki döneme devreden halka arz projesi sayısı ise 75'tir.

PORTFÖY YÖNETİMİ

Aracı kurumlar, birincil ve ikincil piyasalar-daki aracılık faaliyetlerinin yanında gerçek ve tüzel kişilere bireysel portföy yönetimi hizmeti sunabilmektedir.

Haziran 2022 itibarıyla 17 aracı kurum tarafından 2.952 gerçek ve tüzel kişiye portföy yönetimi hizmeti verilmektedir. Müşteri sayılarını değerlendirirken, birden fazla kurumda

hesabı olan müşteriler olabileceği dikkate alınmalıdır.

Aracı kurumların yönettiği toplam portföy büyüklüğü 2022 yılı ilk yarısında 2021 yılının aynı dönemine göre %141 artarken, artışın özellikle tüzel kişilerden kaynaklandığı görülmektedir.

Tablo 8: Aracı Kurumlarda Portföy Yönetimi

	2021/06	2021	2022/06
Yatırımcı Sayısı	2,556	2,634	2,952
Tüzel Kişi	45	46	73
Gerçek Kişi	2,511	2,588	2,879
Portföy Büyüklüğü. (mn. TL)	3,215	4,361	7,707
Tüzel Kişi	772	1,038	3,627
Gerçek Kişi	2,443	3,324	4,080

Kaynak: TSPB

KREDİLİ İŞLEMLER

Aracı kurumlar hisse senetleri alımıyla sınırlı olmak üzere müşterilerine kredi kullanılabilmektedir.

2022 ilk yarısında aktif olarak kredi kullanan yatırımcı sayısı %12 artış ile 34.000 kişiye yaklaşmıştır. Bununla beraber aracı kurumların müşterilerine kullandığı kredi bakiyesi ise borsaya ilginin artarak sürmesiyle 2022 yılı ilk yarısında 19 milyar TL olmuş, 2021 sonuna göre %67 artmıştır. Bu dönemde 46 kurumun kredi kullanan yatırımcısı bulunmaktadır.

Kredili işlem bakiyesi en yüksek 2 kurum toplam kredili işlem bakiyesinin %20'sini oluşturmaktadır. Yatırımcı başına ortalama kredi bakiyesine bakıldığında ise tutarın aracı kurum bazında 76 bin TL ile 3,5 milyon TL arasında değiştiği gözlenmektedir.

Kredili işlemlere ilişkin veriler incelenirken bir yatırımcının birden fazla kurumda hesabı olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca, kredi bakiyelerine hisse senedi kredisini banka kanalıyla sağlayan kurumlar verilere dâhil değildir.

Tablo 9: Aracı Kurumların Kredili İşlemleri			
Yatırımcı Sayısı	2021/06	2021	2022/06
Kredi Hacmi (mn. TL)	8,491	11,469	19,154
Kredi Kullanan Yatırımcı Sayısı	28,734	29,979	33,621
Yatırımcı Başına Kredi Hacmi (TL)	295,509	382,580	569,696

Kaynak: TSPB

ERİŞİM AĞI

Aracı kurumların yatırımcılara hizmet verdiği noktalar, genel müdürlük, şube, irtibat bürosu ve acentelerden oluşmaktadır. Verisi derlenen yatırım bankasının merkez dışı birimi bulunmamaktadır.

2022 yılı ilk yarısı itibarıyla 43 kurumun merkez dışı birimi bulunmaktadır. Merkez dışı birimlerin büyük kısmının emir iletimine aracılık faaliyeti sunan acentelerden oluştuğu görülmektedir. Banka kökenli aracı kurumlar emir iletimine aracılık için grup bankaları ile anlaşırken, Birliğimiz tarafından derlenen verilere göre, banka iştiraki olmayan beş aracı kurumun çeşitli bankalarla arasında emir iletimine aracılık sözleşmesi olduğu görülmektedir. 2022 ilk yarısı itibarıyla acente şubeleri sayısı 9.469 olmuştur.

2022 ilk yarısında şube sayısı 11 adet artarak 313 olmuştur. 26 kurumun şubesi

ÇALIŞAN PROFİLİ

Sektördeki toplam çalışan sayısı, 2022 yılının ilk yarısında 317 kişilik artışla 6.496 kişiye ulaşmıştır. 2022 yılı ilk yarısında çalışan sayısındaki artışın büyük kısmı daha çok doğrudan satış işlemlerinin olduğu irtibat büroları ve şube, yurtiçi satış ve pazarlama ile mali ve idari işler departmanlarında yaşanmıştır. Kurum başına ortalama çalışan sayısı 103 olurken, kurum bazında bakıldığında çalışan sayısı 5 (Reel Kapital Menkul, Başkent Menkul ve Pay Menkul) ile 460 (GCM Menkul) arasında değişmektedir.

2021 yılı sonuna göre GCM Yatırım 55 yeni çalışan istihdam ederek 2022 yılı ilk yarısında personel sayısını en fazla arttıran kurum

bulunmaktadır. Toplam 20 kurumun irtibat bürosu bulunurken irtibat bürosu sayısı ise 2021 sonuna göre 2 artarak 130 olmuştur.

Tablo 10: Erişim Ağı			
	2021/06	2021	2022/06
Şubeler	295	302	313
İrtibat Büroları	116	128	130
Acente Şubeleri	9,503	9,397	9,469
TOPLAM	9,914	9,827	9,912

Kaynak: TSPB

Merkez dışı birimlerin işlem hacmindeki rolü incelendiğinde, özellikle SGMK, repo ve opsiyonlar için merkez dışı birimlerin hacminin, toplam işlem içerisinde hatırı sayılır bir payı olduğu anlaşılmaktadır.

Bununla beraber fiiliyatta acenteler ve irtibat büroları çoğunlukla müşteri edinimine katkı sağlamaktadır.

olurken, onu 32 kişiyle Ak Yatırım ve 28 kişiyle Osmanlı Yatırım izlemiştir. En fazla personel azalışı ise 7 kişi ile PhillipCapital'de olmuştur.

İncelenen yatırım kuruluşlarında, personelin ağırlıklı olarak merkez dışı birimler (şube, acente ve irtibat bürosu), yurtiçi satış ve pazarlama ile mali ve idari işler departmanlarında çalıştığı görülmektedir. Merkez dışı birimler ile yurtiçi satış ve pazarlamada çalışanların sayısı, toplam çalışan sayısının yarısını geçmektedir.

2022 yılı ilk yarısında en çok personel artışı; yurtiçi satış ve pazarlama (toplam 65 kişi) ve

mali ve idari işler departmanlarında (toplam 40 kişi) gerçekleşmiştir.

Tablo 11: Kurumların Çalışan Sayısı			
	2021/06	2021	2022/06
Kadın	2,613	2,656	2,818
Erkek	3,465	3,523	3,678
Toplam	6,078	6,179	6,496

Kaynak: TSPB

Tablo 12’de aracı kurumların ortalama çalışan sayısı da verilmektedir. Ortalama çalışan sayısının en fazla olduğu departman 27 kişi ile yurtiçi satış ve pazarlama birimi olup, bu departmandaki ortalama çalışan sayısı önceki yıla göre değişmemiştir. Ardından gelen mali işler birimindeki ortalama çalışan sayısı ise aynı dönemde değişmeyerek 12 olmuştur. Araştırma departmanı 51 kurumda bulunmaktadır ve ortalama çalışan sayısı 4 kişidir. Bununla beraber en fazla araştırma uzmanı çalışan kurumda bu sayı 14’tür. Kurumsal

finansman departmanı ise 39 kurumda bulunmaktadır. En fazla bu bölümde istihdam yaratan beş kurum, kurumsal finansman departmanındaki toplam çalışanların yaklaşık üçte birini oluşturmaktadır.

Tablo 12’de ayrıca aracı kurumlarda departmanlara göre dağılımı ve departmanlarda görev alan kadın çalışanların oranı verilmektedir. Kadın çalışan oranının en yüksek olduğu birimin %82 ile insan kaynakları olduğu, onu %54 ile irtibat bürolarının takip ettiği gözlemlenmektedir.

2022 yılı ilk yarısında yeni işe alımların ağırlıkla 30 yaş altı grupta gerçekleştiği gözlenmektedir. Bu grup sektör çalışanlarının %21’ini oluşturmuştur. Aracı kurum çalışanları ile ilgili yaş, cinsiyet, tecrübe ve eğitim durumu hakkında kapsamlı veriler www.tspb.org.tr adresinde yer almaktadır.

Tablo 12: Çalışanların Departman ve Cinsiyet Dağılımı						
	Toplam Çalışan Sayısı				Ort. Çalışan Sayısı	
	2021/06	Kadın Oranı	2022/06	Kadın Oranı	2021/06	2022/06
Şube ve İrtibat Bürosu	2,066	45.3%	1,049	45.6%	5	5
Şube	1,359	40.8%	605	41.0%	5	5
İrtibat Bürosu	707	53.9%	444	53.4%	6	6
Yurtiçi Satış ve Pazarlama	1,254	48.6%	629	49.0%	28	27
Broker	78	38.5%	25	36.2%	2	2
Dealer	164	38.4%	62	41.6%	6	6
Yurtdışı Satış ve Pazarlama	173	34.7%	58	33.3%	6	6
Hazine	136	37.5%	55	39.6%	4	4
Portföy Yönetimi	37	13.5%	4	9.3%	2	2
Kurumsal Finansman	148	35.1%	50	32.5%	4	4
Araştırma	195	24.1%	51	23.8%	4	4
Mali ve İdari İşler	752	44.9%	368	46.6%	12	13
İç Denetim-Teftiş	209	48.3%	112	49.1%	3	4
İnsan Kaynakları	93	77.4%	89	82.4%	3	3
Bilgi İşlem	343	19.0%	63	16.7%	6	7
Diğer	430	42.8%	203	43.7%	8	8
Toplam	6,179	43.0%	6,496	43.4%	101	103

FİNANSAL TABLOLAR

Birliğimiz, yatırım kuruluşlarının kamuya açıkladıkları özet finansal tabloların yanı sıra, bu tablolara ilişkin daha detaylı verileri de derlemektedir. Birliğimiz tarafından hazırlanan Aracı Kurum Finansal Tablo Hazırlama Rehberi doğrultusunda düzenlenen dipnotlar ile özet finansal tablolar arasında ufak farklılıklar mevcuttur. Dipnotlarda yer alan detaylı veriler uygulama birliği açısından daha sağlıklı bulunduğundan, rapordaki tüm tablolarda bu verilere yer verilmiştir.

Tablo 13'te gösterildiği üzere yatırım kuruluşlarının toplam varlıkları, özellikle ticari alacaklar kalemindeki artış ile 2022 yılının ilk altı ayında 2021 yıl sonuna göre %36 artmıştır.

Kısa vadeli ticari alacaklar ayrıntılı incelendiğinde, kredili müşteri bakiyesinin 2021 sonu ile 2022 Haziran sonu arasında %67 arttığı dönemde, kredili müşterilerden alacakların da aynı oranda artışla 19,1 milyar TL'ye çıktığı gözlemlenmektedir. Bununla beraber takas ve saklama merkezinden alacaklar bakiyesinde aynı dönemde 3 milyar TL'lik, müşterilerden alacaklar bakiyesinde ise 2,8 milyon TL'lik artış olmuştur. Sonuç olarak, kısa vadeli ticari alacaklar 2022 Haziran sonunda 2021 yıl sonuna kıyasla %48 büyüyerek 44,4 milyar TL olmuştur. Bilançonun pasif tarafında ise müşteriler ile takas ve saklama merkezine borçlardaki artışın etkisiyle birlikte kısa vadeli ticari borçlar aynı dönemde %31 artarak 27,7 milyar TL'ye yaklaşmıştır.

Tablo 13: Özet Finansal Durum Tablosu (milyon TL)			
	2021/06	2021	2022/06
Dönen Varlıklar	43,338	57,576	78,501
Nakit ve Nakit Benzerleri	13,142	17,202	17,936
Finansal Yatırımlar (Kısa Vadeli)	4,724	7,399	12,291
Ticari Alacaklar (Kısa Vadeli)	23,213	30,009	44,356
Diğer	2,259	2,967	3,918
Duran Varlıklar	3,004	3,810	4,304
Finansal Yatırımlar (Uzun Vadeli)	1,505	1,881	1,863
Diğer	1,500	1,929	2,441
TOPLAM VARLIKLAR	46,343	61,386	82,805
Kısa Vadeli Yükümlülükler	30,746	42,024	59,133
Kısa Vadeli Borçlanmalar	11,786	16,894	26,771
Ticari Borçlar (Kısa Vadeli)	17,056	22,248	29,127
Diğer	1,905	2,882	3,235
Uzun Vadeli Yükümlülükler	1,769	2,583	3,202
Özkaynaklar	13,828	16,780	20,469
Ödenmiş Sermaye	3,383	3,542	4,122
Sermaye Düzeltmesi Farkları	229	241	228
Paylara İlişkin Primler/İskontoları	112	112	30
Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelir/Giderler	458	642	725
Kârdan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	1,207	1,214	1,637
Geçmiş Yıllar Kâr/Zararları	5,474	5,255	8,780
Net Dönem Kârı/Zararı	2,966	5,775	4,978
TOPLAM KAYNAKLAR	46,343	61,386	82,805

Kaynak: TSPB

Likit bir aktif yapısına sahip sektörün varlıklarının 78,5 milyar TL'sini dönen varlıklar oluşturmaktadır. Toplam varlıkların 18 milyar TL'sini nakit ve nakit benzerleri, 44,4 milyar TL'sini ise kısa vadeli ticari alacaklar oluşturmaktadır. Finansal yatırımlar ise 2022 Haziran sonunda 2021 yıl sonuna göre %66 artarak 12 milyar TL'ye yaklaşmıştır.

Nakit ve nakit benzerleri ile kısa vadeli finansal yatırımlar beraber değerlendirildiğinde, Tablo 14'te görüldüğü üzere aracı kurumların 27 milyar TL'lik kısa vadeli portföylerinin büyük kısmını 15 milyar TL ile repo ve mevduatın oluşturduğu görülmektedir.

İncelenen dönemde kurumların kamu sabit getirili menkul kıymet yatırımları %93 artışla 1,2 milyar TL'yi aşmıştır. Aynı dönemde pay senedi bakiyesi ise %75'lik bir artışla 8,4 milyar TL'ye ulaşmıştır. Diğer finansal varlıklarındaki %71'lik artışta birkaç kurumun yatırım fonu bakiyesini artırması etkili olmuştur.

Varlıklar tarafında finansal yatırımlar ve ticari alacaklar kalemlerindeki büyümenin kısa vadeli borçlanmalarla finanse edildiği görülmektedir. 2021 yıl sonuna göre kısa vadeli borçlanmalar 2022 Haziran sonunda %58 artarak 26,7 milyon TL olmuştur. Alt kırımlar incelendiğinde; çıkarılmış tahvil, bono ve senetlerden temin edilen kaynakların özellikle bir kurumun etkisiyle bu dönemde neredeyse iki katına çıkarak 10,3 milyar TL'ye ulaştığı görülmektedir. 2022 yılında toplam 20 kurum

tahvil ve bono ihracı yoluyla kaynak temin etmiştir. Bununla beraber para piyasasından temin edilen kaynakların incelenen dönemde 3,2 milyar TL'lik artışla 12,5 milyar TL'ye çıktığı görülmektedir.

Kurumların döviz cinsi varlıkları 2022 Haziran sonunda 2021 yıl sonuna göre dolar bazında %37 artarak 14 milyar dolar olmuştur. Aynı dönemde yükümlülükler ise %31 artışla 8,9 milyar dolara çıkmıştır. Döviz cinsinden yükümlülüklerin, müşterilere kısa vadeli borçlar kaleminde yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo 14: Kısa Vadeli Port. Dağ. (milyon TL)

	2021/06	2021	2022/06
Repo Mevduat	9,123	14,812	14,954
Kamu SGMK	556	649	1,249
Özel SGMK	984	901	864
Pay Senedi	2,515	4,811	8,402
Diğer	291	1,038	1,776
Toplam	13,470	22,210	27,245

Kaynak: TSPB

Yatırım kuruluşlarının toplam özkaynakları, geçmiş yıl kârlarındaki ve net kardaki yükselişe bağlı olarak 2021 yıl sonuna göre 3,7 milyar TL'lik artışla 2022 yılı Haziran sonunda 20,5 milyar TL olmuştur. Bu süre içerisinde biri yeni kurulmuş 14 kurum ödenmiş sermayesini toplam 536 milyon TL artırmıştır. Sonuç olarak, ödenmiş sermaye 2021 yıl sonuna göre %22 artarak 4,1 milyar TL'ye çıkmıştır.

GELİR TABLOSU

2022 yılının ilk yarısında kurumların gelirleri geçen yılın aynı dönemine kıyasla %60 artarak 9,1 milyar TL'ye ulaşmıştır.

2022 yılının ilk yarısında aracılık gelirleri, işlem hacimlerindeki artmaya paralel olarak geçen yılın aynı dönemine göre %29 artış göstermiştir.

Ayrıntılı incelendiğinde, pay senedi ve türev işlem komisyonlarında, bu ürünlerdeki işlem

hacmi artışına paralel olarak artış görülmüştür. Aracı kurumların vadeli işlem hacmi %77 artarken, türev işlemlerden elde ettikleri gelirlerde %54'lük artış görülmüştür.

Aracı kurumların pay senedi işlem hacminin 2021 ilk yarısına oranla %41'lik artış gösterdiği ortamda, pay senedi aracılık gelirleri %18 artmıştır. Bu gelirler, brüt aracılık gelirlerinin üçte ikisini oluşturmuştur.

Tablo 15: Toplam Gelirler (milyon TL)

	2021/06	2022/06	Değişim
Aracılık Gelirleri	2,938	3,791	29.0%
Kurum Portföyü Kar/Zararları	855	2,189	156.1%
Kurumsal Finansman Gelirleri	394	442	12.3%
Yatırım Fonu Dağıtım ve Varlık Yönetimi Gelirleri	40	79	97.4%
Müşteri Faiz Gelirleri	1,148	2,056	79.1%
Diğer Gelirler	319	564	76.4%
Toplam	5,693	9,120	60.2%

Kaynak: TSPB

Pay senedi işlem hacimlerinde görülen konsantrasyon gelirlerine de yansımaktadır. Pay senedi işlem hacminin %35'ini 3 kurum yaratırken, gelirlerin de %30'u 3 kurum tarafından yaratılmaktadır.

Kaldıraçlı işlem hacmi bir önceki yılın ilk yarısına kıyasla %115 artarken, kaldıraçlı işlemlerden elde edilen komisyonlar da %111'lik paralel artış göstermiştir.

Tablo 16: Aracılık Gelirleri (milyon TL)

	2021/06	2022/06	Değ.
Pay Senedi	2,411	2,824	17.1%
Türev İşlem	458	705	54.1%
Kaldıraçlı İşlem	260	548	110.5%
SGMK	52	49	-4.2%
Yabancı MK	174	199	14.4%
Brüt Gelir	3,355	4,326	28.9%
İadeler	-417	-535	28.3%
Net Geliri	2,938	3,791	29.0%

Kaynak: TSPB

Tablo 15'te görüldüğü üzere 2022 yılının ilk yarısında bir önceki yılın aynı dönemine göre tüm gelir kalemlerinde artış gözlemlenirken,

en büyük tutar artışı kurum portföyü gelirlerinde yaşanan 1,3 milyar TL'lik büyüme olmuştur.

Sektörün kurumsal finansman gelirleri bir önceki yıla oranla %12 oranında artarak 442 milyon TL olmuştur. Birincil halka arz faaliyetlerinde 2021 yılında görülen canlılık 2022 yılında da devam etmektedir. 2022 yılının ilk yarısında, bir önceki yılın ilk yarısına oranla kurumsal finansman faaliyetlerinde görülen artışa bağlı olarak bu gelirlerde de artış gözlemlenmiştir (Tablo 17). Halka arz ve tahvil ihraçlarına aracılık gelirleri %19 artarak 393 milyon TL olmuştur.

Bir aracı kurum ve verileri derlenen yatırım bankasının yurtdışındaki ana ortağına sunduğu yatırım danışmanlığı, pazar araştırması gibi faaliyetlerden elde ettiği gelirler de diğer danışmanlık geliri olarak diğer gelirler kaleminde takip edilmekte olup bu kalemdaki gelirler, bir kurumun gelir artışının etkisiyle %182 artarak 10 milyon TL olmuştur.

Tablo 17: Kurumsal Finansman Gelirleri (milyon TL)

	2021/06	2022/06	Değişim
Halka Arz – Tahvil İhraç	330	393	19.2%
Şirket Satın Alma-Birleşme	31	9	-70.1%
Diğer Finansmana Aracılık	22	21	-5.0%
Sermaye Artırımı-Temettü Dağıtımı	7	9	19.4%
Diğer Danışmanlık	4	10	181.5%
Toplam	394	442	12.3%

Kaynak: TSPB

Yeniden Tablo 15'te sunulan toplam gelirlerle dönecek olursak, bir önceki yılın ilk yarısına göre 2022'nin ilk yarısında müşterilerin kredi bakiyesindeki artışa paralel olarak 2022

yılında müşterilerden elde edilen faiz gelirleri önceki yılın aynı dönemine göre %79 artarak 2,1 milyar TL'ye yükselmiştir.

Aracı kurumlar, portföy yönetim şirketlerince yönetilen yatırım fonlarının satışına aracılık hizmeti vermektedir. 2022 yılının ilk altı ayında 17 kurumun gelir elde ettiği yatırım fonu satışı kaleminde, bir önceki yılın ilk altı ayına kıyasla elde edilen gelir %86 büyüyerek 52 milyon TL'ye çıkmıştır. Bununla beraber 13 kurumun faaliyet gösterdiği varlık yönetiminde ise 27 milyon TL gelir yaratılmıştır. Toplamda, kurumların yatırım fonu dağıtım ve varlık yönetimi aracılık gelirleri 79 milyon TL olmuştur (Tablo 15).

Saklama, yatırım danışmanlığı gibi diğer komisyon gelirleri ile esas faaliyet gelirlerinin muhasebeleştiği diğer gelirler kalemi karşılaştırılan dönemde iki katına çıkarak 731 milyon TL olmuştur. Bir aracı kurum ve verileri derlenen yatırım bankasının yurtdışındaki ana ortağına sunduğu yatırım danışmanlığı, pazar araştırması gibi faaliyetlerden elde ettiği gelirleri de diğer danışmanlık geliri olarak diğer gelirler arasında takip edilmekte olup bu kalemin yaklaşık %40'ını oluşturmaktadır.

Tablo 18: Giderler (milyon TL)

	2021/06	2022/06	Değişim
Pazarlama, Satış, Ar-Ge Giderleri	580	888	53.1%
İşlem Payları	432	642	48.5%
Diğer Pazarlama, Satış, Ar-Ge Giderleri	148	247	66.6%
Genel Yönetim Giderleri	1,689	2,802	65.9%
Personel Giderleri	913	1,545	69.2%
Amortisman Giderleri	83	111	33.5%
İtfa Payları	11	13	20.8%
Üyelik Aidat, Gider ve Katkı Payları	17	24	40.4%
Komisyon ve Diğer Hizmet Giderleri	41	76	87.1%
Vergi, Resim ve Harç Giderleri	143	252	76.6%
Diğer Genel Yönetim Giderleri	482	782	62.2%
Toplam	2,269	3,690	62.7%

Kaynak: TSPB

2022 yılının ilk 6 ayında kurumların toplam giderleri ise, bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla %63 artarak 3,7 milyar TL olmuştur. Giderlerdeki artışta en büyük etken personel giderleri olup, bunda iş hacmindeki büyümeyle birlikte personel sayısının artmasının rolü olduğu gözlemlenmektedir. Toplam personel gideri incelenen dönemde %69 artarak 1,5 milyar TL'yi aşmıştır.

2022 Haziran sonunda 6.496 kişinin istihdam edildiği sektörde çalışan başına düşen aylık ortalama personel gideri önceki yılın aynı dönemine göre %45 olan ortalama enflasyonun üzerinde, %56 artarak 40.704 TL olmuştur.

Sonuç olarak, borsanın artış trendinde olduğu 2022 yılının ilk 6 ayında, başta pay senedi işlemleri olmak üzere verisi derlenen

kurumların kurum portföyüne yaptıkları işlemlerden elde ettikleri gelirdeki artışın yanında; aracılık gelirleri ile kredili müşteri gelirlerindeki artışların da etkisiyle, 2021 yılının ilk 6 ayına kıyasla toplam gelirler (brüt kâr) %64 artarak 9,3 milyar TL olurken, giderler %63 artışla 3,7 milyar TL olarak gerçekleşmiştir (Tablo 19).

Birliğimiz tarafından 2010 yılında yayınlanan Aracı Kurum Finansal Tablo Rehberine göre kurumların finansman gelir/giderlerinde takip etmesi beklenen "kur farkı ve finansal ürünlerin değerlemesine ilişkin" gelir ve giderlerin, bazı kurumlar tarafından diğer faaliyet gelirlerinde muhasebeleştirildiği bilinmektedir. Diğer faaliyet gelirleri kalemi, piyasalardaki hareketlenmenin sonucu olarak artan kur farkı gelirlerinin etkisiyle 2021 yılının ilk yarısına

göre %182 artarak 1,6 milyar TL'ye yaklaşmıştır.

Bu kalemdede yoğunlaşma gözlemlenmekte olup 2022 ilk yarısında 2 kurumun elde ettiği diğer faaliyet gelirleri, bu kalemdeki toplam

tutarın neredeyse yarısını oluşturmaktadır. 1 milyar TL'yi geçen diğer faaliyet giderlerinde de benzer şekilde söz konusu kurumların kur farkı giderlerinin etkisi yüksektir.

Tablo 19: Özet Gelir Tablosu (milyon TL)			
	2021/06	2022/06	Değişim
Satış Gelirleri (Net)	316,777	350,197	10.6%
Satışların Maliyeti	-311,083	-341,077	9.6%
Brüt Kâr/Zarar	5,693	9,120	60.2%
Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri	-580	-888	53.2%
Genel Yönetim Giderleri	-1,689	-2,802	65.9%
Araştırma ve Geliştirme Giderleri	-0.3	-0.4	20.9%
Diğer Faaliyet Gelirleri	559	1,576	182.0%
Diğer Faaliyet Giderleri	-540	-1,075	99.0%
Faaliyet Kârı/Zararı	3,443	5,931	72.3%
Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler	3	6	68.5%
Yatırım Faaliyetlerinden Giderler	0.0	0.0	-61.0%
İştirak Kâr/Zararlarından Paylar	33	37	12.4%
Finansman Gideri Öncesi Faaliyet Kâr/Zarar	3,479	5,973	71.7%
Finansman Gelirleri	1,718	2,813	63.8%
Finansman Giderleri	-1,318	-2,429	84.4%
Vergi Öncesi Kâr/Zarar	3,879	6,357	63.9%
Vergi Gelir/Gideri	-913	-1,379	51.0%
Dönem Vergi Gelir/Gideri	-1,021	-1,424	39.5%
Ertelenmiş Vergi Gelir/Gideri	108	45	-58.2%
Dönem Kârı/Zararı	2,966	4,978	67.8%

Kaynak: TSPB

Bu şekilde, 2022 ilk yarısında faaliyet kârı bir önceki yılın ilk yarısına göre %72 yükselerek 6 milyar TL'ye çıkmıştır. Kurumların finansal yatırımlarına ilişkin net faiz gelirleri/giderleri, kur farkı gelirleri, temettü gibi finansal gelirleri/giderlerinin yer aldığı net finansman gelirleri, aynı dönemde 16 milyon TL'lik hafif azalışla 384 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

Sonuç itibarıyla, verisi derlenen kurumların net dönem kârı bir önceki yılın ilk 6 ayına göre 2022 yılının aynı döneminde %68 artışla 5 milyar TL'ye yaklaşmıştır.

İncelenen 62 aracı kurum ve 1 yatırım bankasından 57'si bu dönemde kâr etmiştir. 2022 yılının ilk yarısında en çok kâr eden

kurum İş Yatırım (645 milyar TL) olurken en yüksek kâr elde eden ilk 4 kurum (İş Yatırım, Garanti Yatırım, Ak Yatırım, Yapı Kredi Yatırım) ise sektör kârının yarısını oluşturmuştur.

Tablo 20'de net kârın brüt kâra bölünmesiyle hesaplanan kârlılık oranı ile özsermaye kârlılık oranları hesaplanırken son 12 aylık ortalama dikkate alınmıştır. Buna göre, 2022 yılının ilk yarısında sektörü kâr marjı bir önceki yılın aynı dönemine göre 1,8 puan artarak %53,6 olmuştur. Diğer taraftan özsermaye kârlılık oranı önceki yılın aynı dönemine oranla 2,1 puan azalarak %46,3 oranında gerçekleşmiştir. Düşüşte, özsermayedeki

artışın kardaki artışın önüne geçmesi etkili olmuştur.

Tablo 20: Net Dönem Kâr/Zarar		
	2021/06	2022/06
Kurum Sayısı	61	63
Kâr Eden Kurum	56	57
Zarar Eden Kurum	5	6
Net Kâr	2,966	4,978
Toplam Kâr (milyon TL)	2979	4995
Toplam Zarar (mn. TL)	-14	-17
Net Kâr/Brüt Kâr*	51.7%	53.6%
Özsermaye Kârlılık*	48.5%	46.3%

Kaynak: TSPB

*12 aylık hesaplanmıştır

